

KS Folkevalgtprogram 2015-2019

Kommunen i systemet

Fredrik Rivenes, prosessveileder KS

Litt om meg

- 66 år
- Siviløkonom fra BI -72, Norges kommunal- og sosialhøyskole -78
- 20 år i 6 kommuner (Onsøy, Oslo, Ås, Hobøl, Moss, Frogn)
- Ass.rådmann i Moss, rådmann i Frogn
- 5 år i KS (PU-reformen, utviklingsprogram «Alt.org.modeller»)
- 14 år i Kommunaldepartementet, kommunalavd.
(konsultasjonsjordingen stat/k.sektor, utviklingsprogrammer)

KS folkevalgtopplæring

- Alle kommuner og fylkeskommuner tilbys etter valget inntil fire dager med gratis folkevalgtopplæring. De to første dagene – kjerneprogrammet – gjennomføres fortrinnsvis så tidlig som mulig etter valget.
- Folkevalgtopplæringen skal bidra til å skape engasjement og forståelse for det lokale selvstyret og kommunesektorens oppdrag.
- Innhold:
  - *Rammebetingelser*
  - *Oppgaver og roller*
  - *Samhandling*

KS FOLKEVALGTPROGRAM 2015-2019

tillit
f.lli.f

VALGT I KOMMUNEN
MUNEN

Folkevalgt i kommunen og fylkeskommunen

En selvstendig og nyskapende kommunesektor

Folkevalgt lederskap

Folkevalgt styring og ledelse av kommunen og fylkeskommunen

Samspillet med administrasjonen

Samhandle med lokalsamfunnet

KS – kommunesektorens organisasjon

Hva handler det om?

Det er dette det handler om

KS – kommunesektorens organisasjon

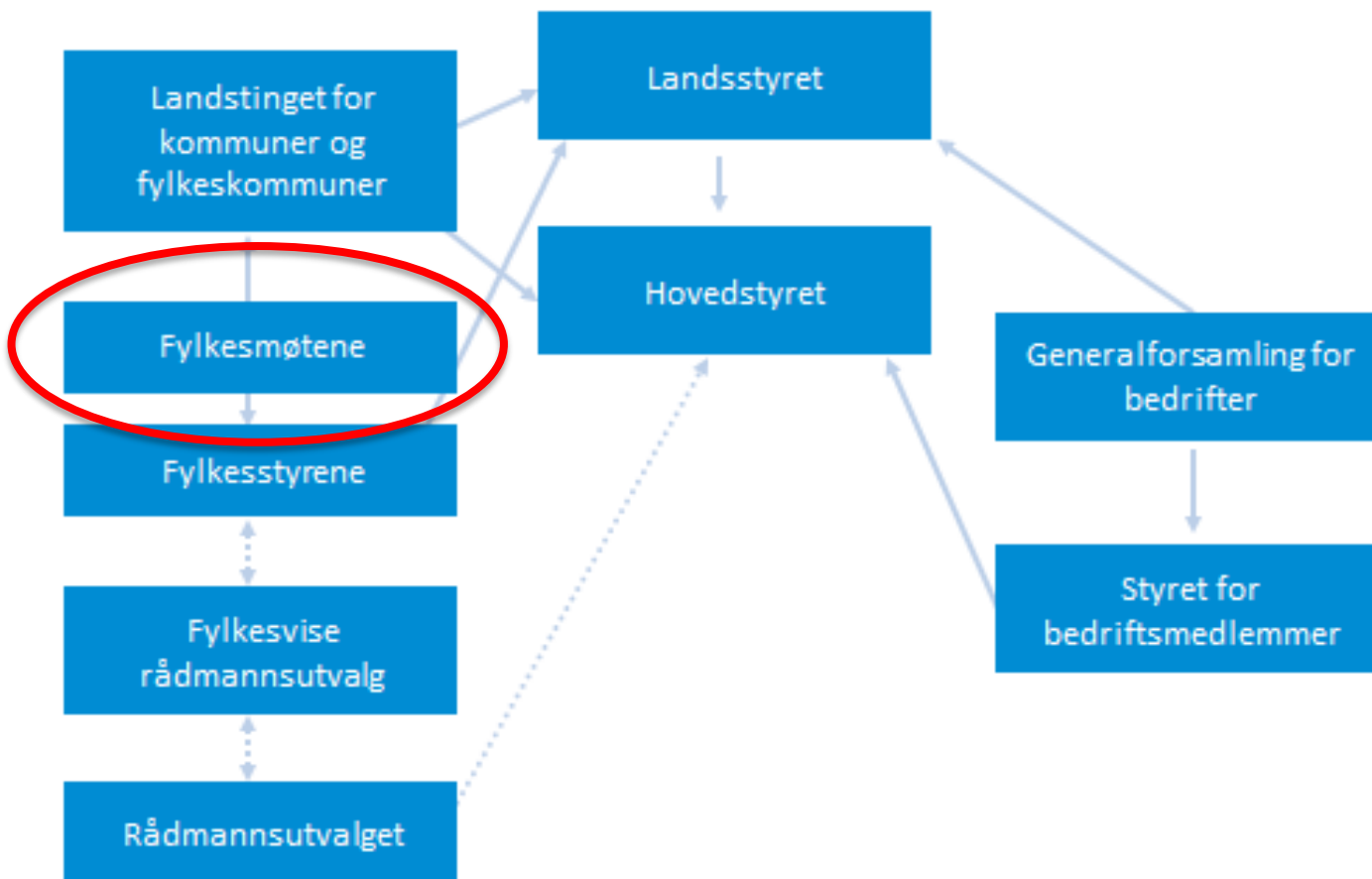

KS er ikke:

- et tilsyn som passer på at kommunesektoren følger lover og pålegg
- et direktorat som instruerer medlemmene
- statens utviklingspartner for å "ensrette" kommunene
- de kommunale profesjonsgruppernes organisasjon

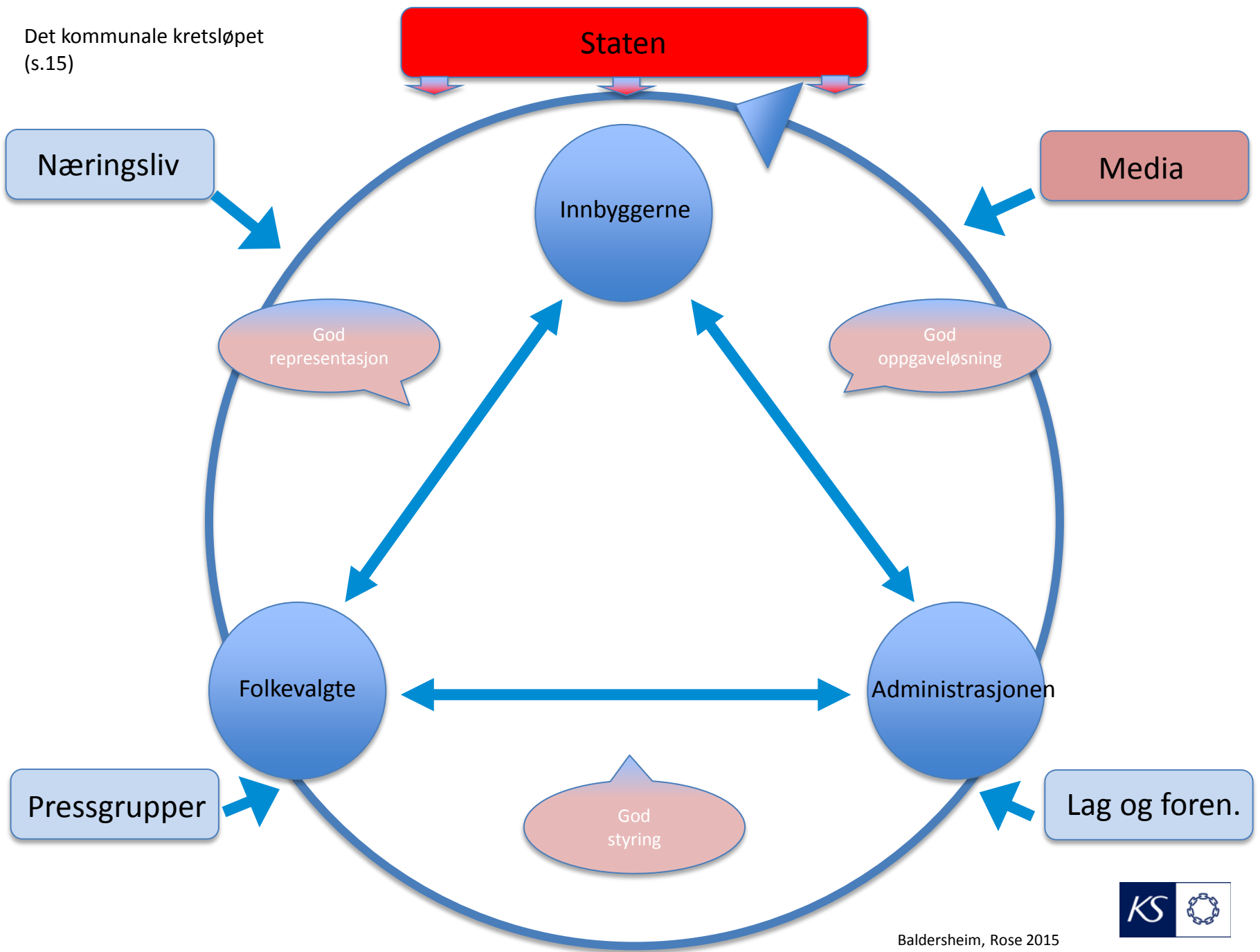
KS organisasjonen

En selvstendig og nyskapende kommunesektor

- Kommunen i systemet
- Aktørene
- Oppgaver

Kommunens oppgaver

A woman with blonde hair tied back, wearing black-rimmed glasses and a patterned top, is seated at a wooden table. She is looking intently at a white document she is holding. To her right, a man in a striped shirt is seen from the back, also looking at the document. The background is a blurred meeting room with other people seated at tables.

- Demokratisk aktør
- Tjenesteyter
- Samfunnsutvikler
- Myndighetsutøver

I tillegg er kommunene og fylkeskommunene store arbeidsgivere.

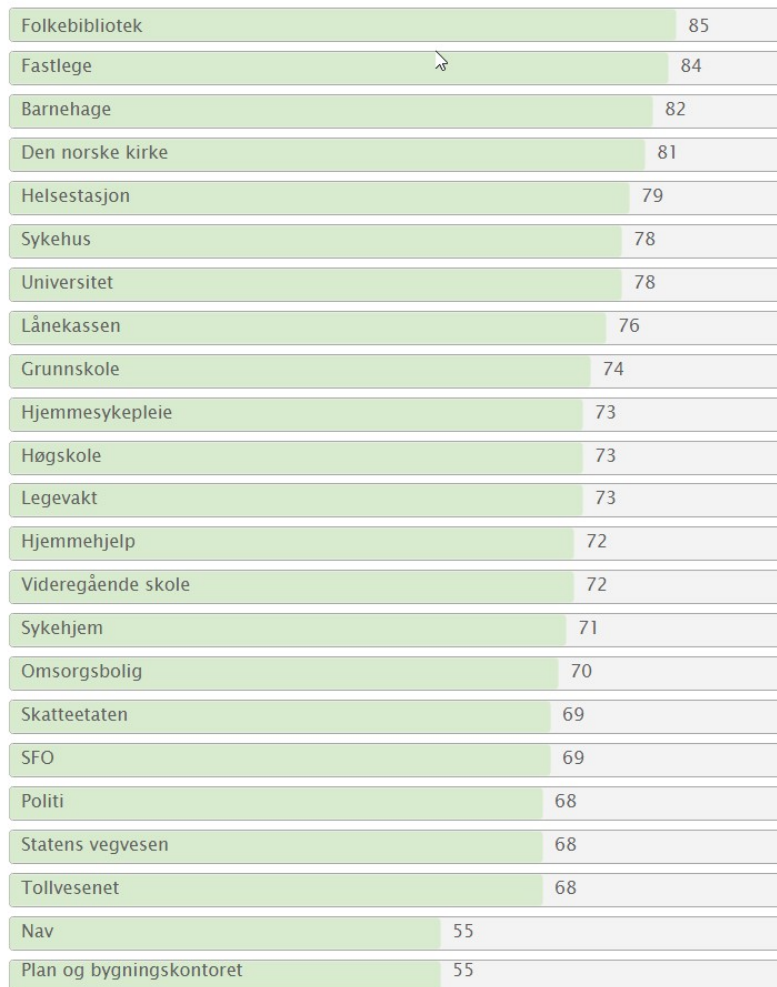
Godt lokaldemokrati med høy tillit har vi når...

- innbyggerne kjenner seg godt representerte,
- de folkevalgte setter dagsorden, styrer ressursbruken og er ombud for innbyggerne, og .....
- kommunen leverer det som er lovet.

Brukerne

Hva mener brukerne?

Innbyggerundersøkelsen 2015

Grafen viser snittskår. Poengene er definert slik: 0-50 poeng: misfornøyd til nøytral 51-70 poeng: delvis fornøyd 71-80 poeng: fornøyd 81-100 poeng: svært fornøyd

Innbyggerne

Innbyggerne i Norge er alt i alt svært tilfredse med sin tilværelse og med hvordan det er å bo og leve i Norge. Innbyggerne er også godt fornøyd med å bo og leve i sin kommune.

Brukertilpasning og service er viktigst

[Difis stianalyser](#) viser i stort at brukertilpasning og service er de forholdene som for de fleste tjenester er viktigst hvis man skal øke den totale brukertilfredsheten. Samtidig er det noen variasjoner innenfor de ulike tjenestetypene. Hvis man skal øke tilfredsheten, er man nødt til å involvere både brukere og ansatte.

Brukermedvirkning har et demokratisk element, men dreier seg like mye om å fange opp og lære av brukernes erfaringer for å lage de beste tjenestene.

Det er brukerne som er eksperter på eget liv, og som vet hvor skoen trykker. Skal tjenestene bli bedre, må brukerne også involveres og forventinger avklares.

I dette arbeidet er også de ansatte helt avgjørende. Strategisk kompetanseheving er et stikkord. Involvering av ansatte i endringsprosesser og utvikling av tjenester er et annet. I flere tilfeller sitter ansatte på førstehåndskunnskap om brukerne som ikke alltid benyttes godt nok.

KS LOKALDEMOKRATIUNDERSØKELSE

Hvordan står det til i din kommune?

www.bedrekommune.no

Kommunal Rapport

Uavhengig av partier og organisasjoner

A-POST ADONISMERK

25 år

Lokalpolitikerundersøkelsen 2013

-Lokal- politikk er gøy

Lokalpolitikk er gøy, interessant og gir **STORINNFLYTELSE**, sier flertallet i Kommunal Rapports store lokalpolitikerundersøkelse. - Jeg vil på det varmeste anbefale folk å bli lokalpolitikere, sier bystyreprerentant Per A. Thorbjørnsen (V) i Stavanger.

FOTO: HÅNNGO

SIDE 10

De nye – hvordan tar vi imot dem?

BØRGE

Nesten alle måter å organisere på fungerer i kommuner med høy grad av tillit

SPESIELT VIKTIGE

Intern kultur preget av **tillit og åpenhet**

- Åpenhet, innsyn og inkludering
- Ordførerens rolle er viktig

Tydelige **ansvarslinjer** og god **rolleavklaring**

- Delegeringsreglementet!

Informasjonstiltak forutsetning for

- Delegering og målstyring
- Tiltak for borgernærhet
- Innsyn gir tillit og nødvendig for å holde de styrende ansvarlige

IKKE ENTYDIG PÅ TVERS AV KOMMUNENE

- Politisk styringsmodell
- Delegering til politiske utvalg og til administrasjon
- Målstyring
- Interkommunalt samarbeid
- Møteledelse
- Kanaler for innbyggerdeltakelse
- Møteledelse

Hvorfor har kommunen lyktes?

- God lokalkunnskap
- Lokal tilpasning i tråd med behov og forventninger
- Tilgjengelig og mulig å kontrollere
- Dialog med innbyggerne

«Frihet til lokal tilpasning er en forutsetning for likeverd. Kommunens evne til å tilpasse tjenestene til lokale, varierende og økende behov er påfallende – og synes sterkt undervurdert.»

«Frihet til likeverd», Telemarksforskning. Rapport 281, 2011.

Noen utfordringssignaler fra folkevalgte

- Er det gode muligheter for å styre interkommunalt samarbeid og kommunale selskaper?
- Går arbeidet i kommunens politiske organer for tregt?
- Står godtgjørelsen i forhold til arbeidsinnsatsen?
- Legger administrasjonen for mange føringer?
- Er det lett nok å få innsyn i den kommunale virksomheten?
- Fungerer de folkevalgtes kontroll med administrasjonens iverksetting av vedtak tilfredsstillende?

Staten og kommunesektoren

Tre prinsipper:

- Generalistkommuneprinsippet
- Rammestyring
- Det finansielle ansvarsprinsippet

Hvordan styrer staten?

- Juridiske -
- Økonomiske -
- Pedagogiske virkemidler

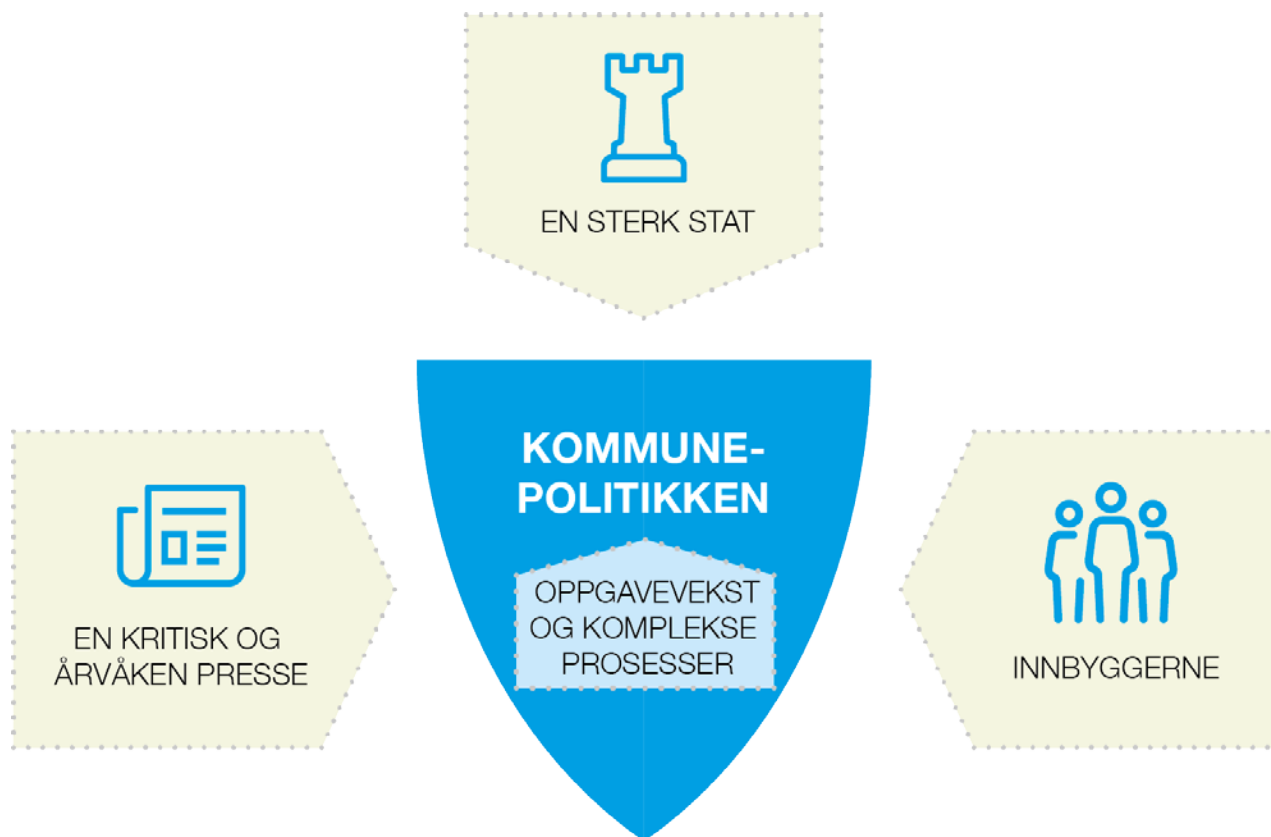
Staten og kommunesektoren

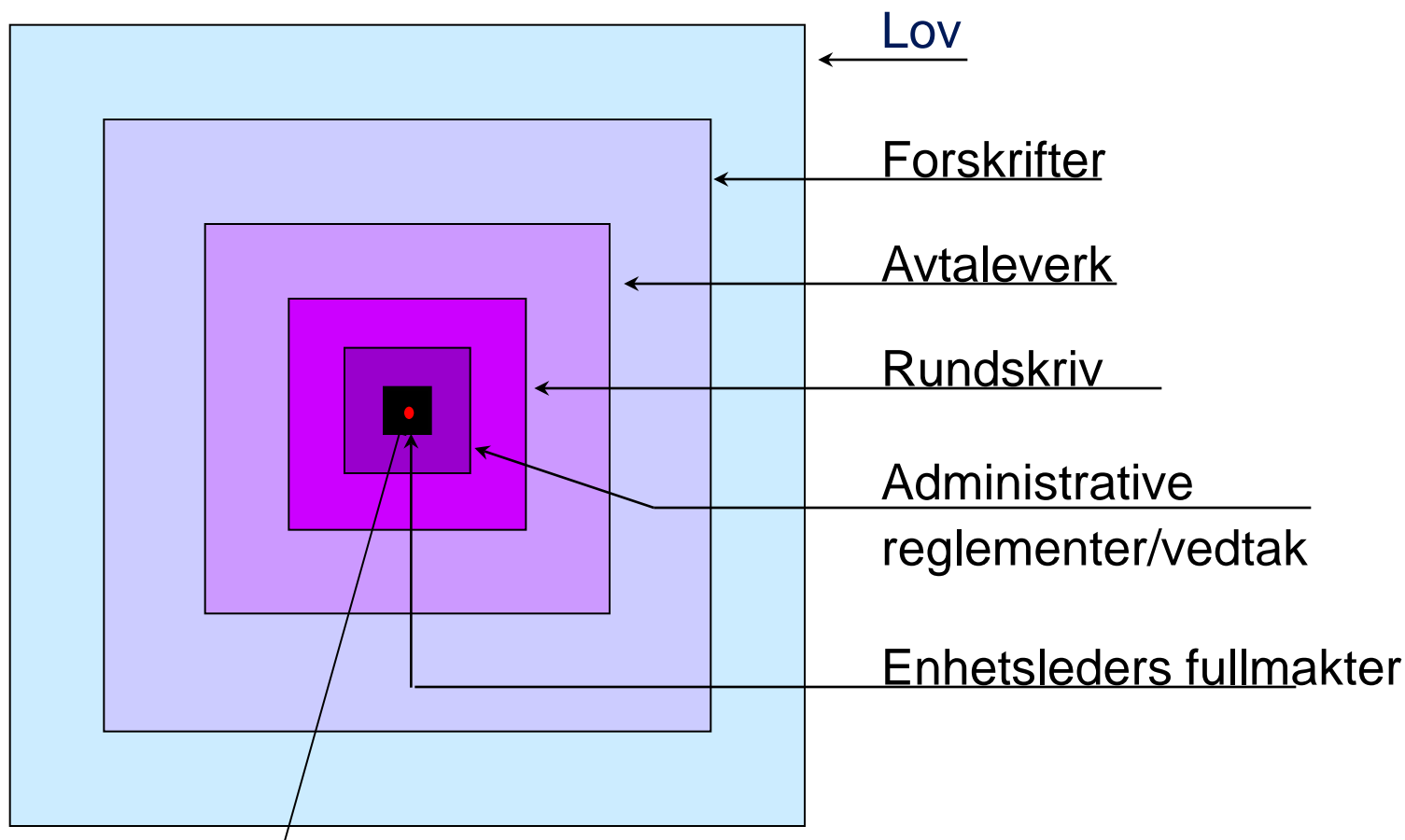
Nasjonale hensyn som kan begrense selvstyret:

- rettssikkerhet
- likhet og likeverd
- liv og helse
- overordnet økonomisk styring
- effektiv og samordnet bruk av offentlige ressurser
- samfunnsikkerhet
- bærekraftig utvikling
- hensynet til urfolk og nasjonale minoriteter

Kommunen er under press fra mange hold

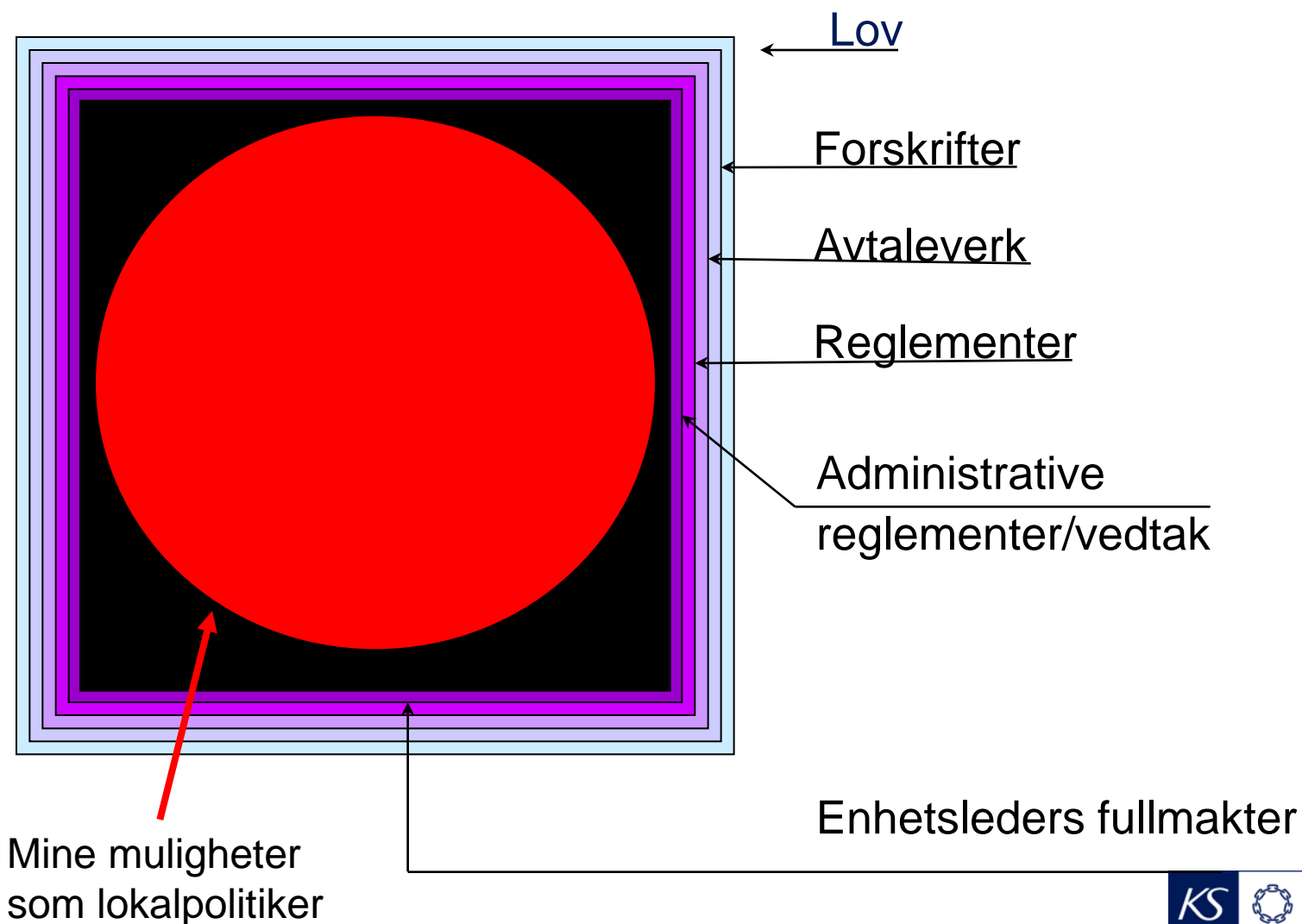

Det lokalpolitiske mulighetsrommet

Mine muligheter
som lokalpolitiker

Det lokalpolitiske mulighetsrommet

Politisk organisering

Obligatoriske folkevalgte organer:

- Formannskap/fylkesutvalg
- Kontrollutvalg
- Administrasjonsutvalg
(Administrasjonsutvalget kan erstattes av en annen ordning etter avtale med de ansatte)
- Klageorgan

Frivillige folkevalgte organer:

- Kommunestyre- eller fylkestingskomitter, komiteer, utvalg, kommunedelsutvalg, styre for institusjon

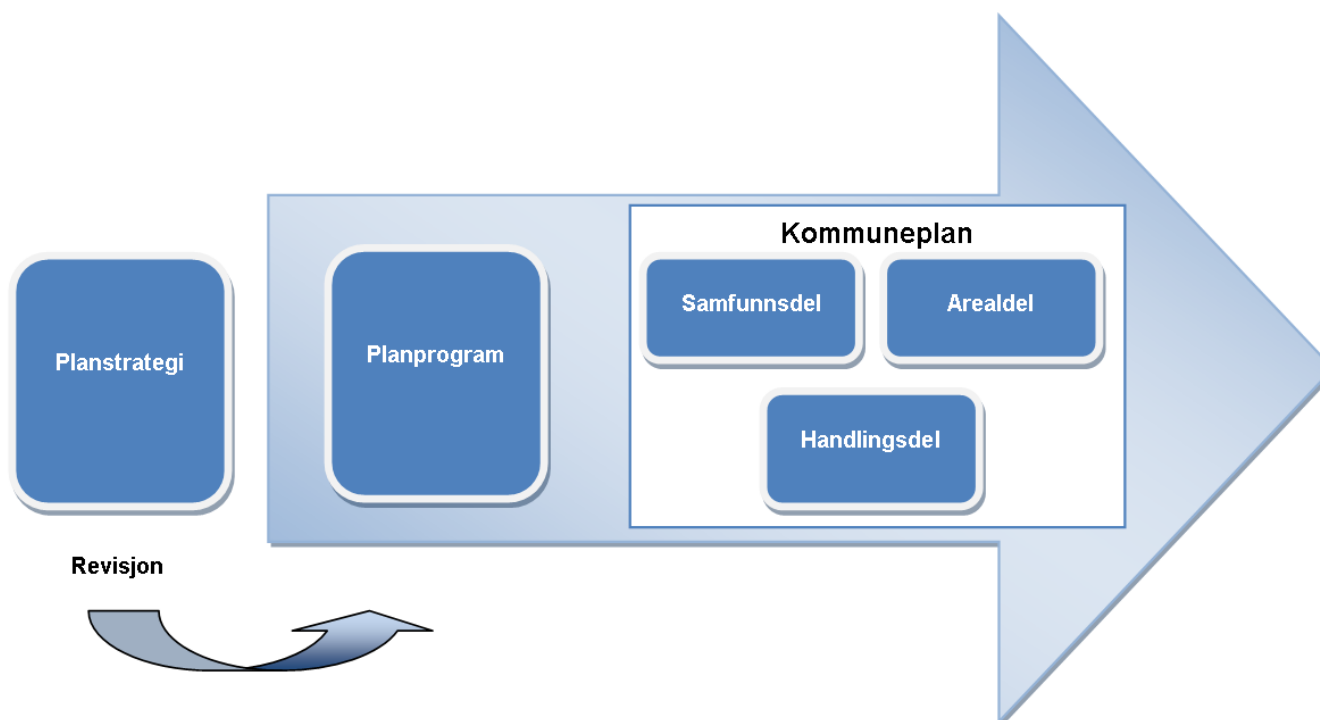
Hvordan får jeg en sak opp til politisk behandling?

- Reise en sak eller en debatt
  - «rette en forespørsel til lederen i møtet»
  - Grunngitt spørsmål
  - Interpellasjon
  - Private forslag
  - Muntlig spørretime
- Fremme alternative forslag til vedtak

De to viktigste “håndtakene” for styring

- Plansystemet
- Økonomisystemet

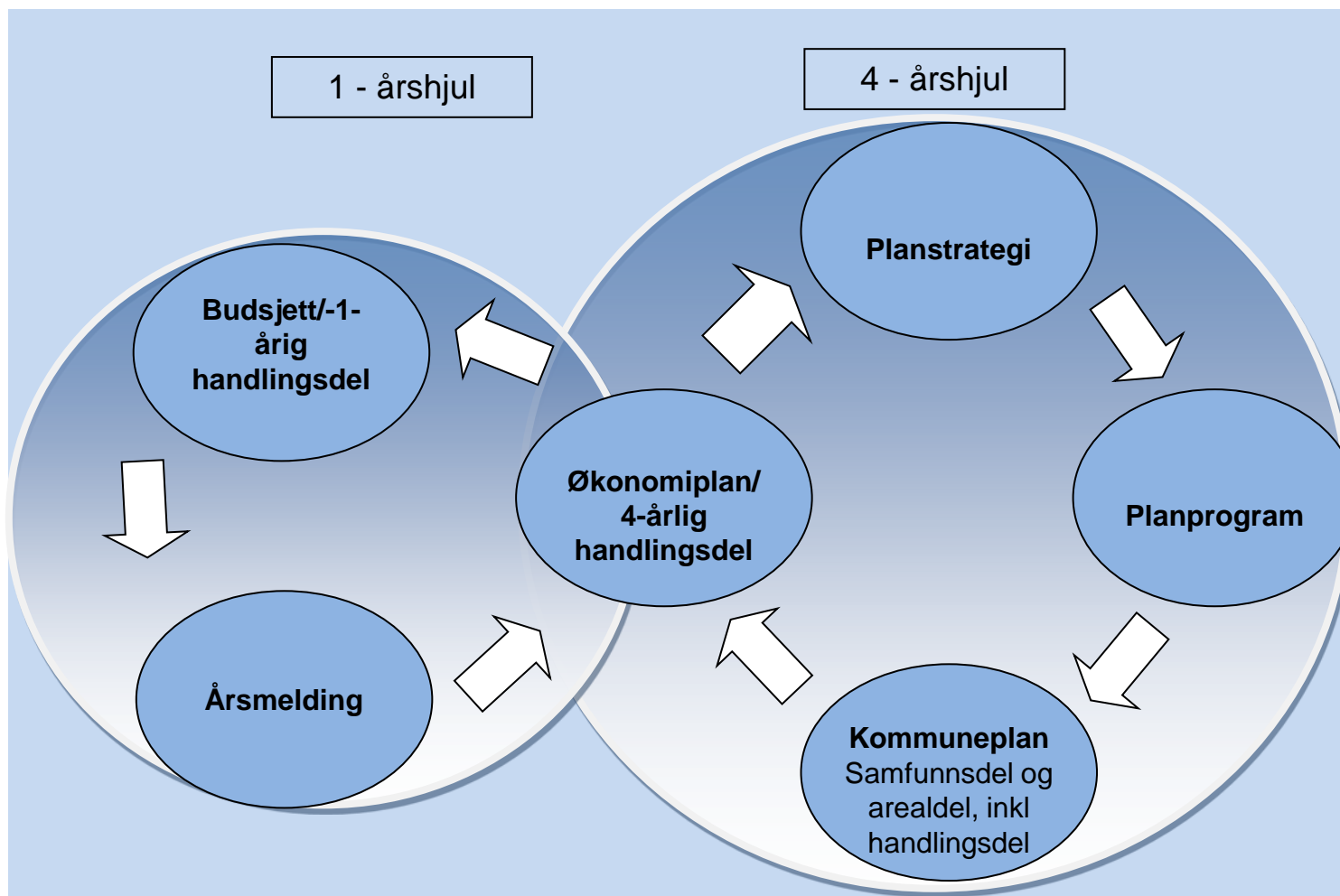
Kommuneplanlegging

Figur 2.1: Kommuneplanprosessen

Planleggingshjulet

Hvordan bruke de økonomiske verktøyene?

- Økonomiplan
- Årsbudsjett
- Årsregnskap og årsberetning
- Finansforvaltning

Årsberetningen og årsregnskapet er to av de viktigste hjelpemidlene dere har når neste års budsjett skal legges.

«Det er viktig å huske på at de planene dere har vedtatt, gir føringer for enkeltsakene som du er opptatt av. Når budsjettet er vedtatt, vil det være lite rom for å komme med nye forslag som koster penger. Da må du i så fall fremme forslaget når budsjettet skal revideres.»

Hvordan gjennomføre en god beslutningsprosess?

- Ingen fast oppskrift
- Åpenhet er en forutsetning
- Saken skal være utredet i sin fulle bredde (rådmannens ansvar)
- Inhabilitet?
- Involvere innbyggerne?
- Organiseringen av det politiske arbeidet?
- Klare ansvarslinjer
- Hva med de ansatte?

Samspillet med administrasjonen

DELKAPITLER

- Hva er rådmannens ansvar?
- Delegering til rådmannen
- Roller og rolleforståelse
- Tiltak for god samhandling
- God arbeidsgiverpolitikk
- Arbeidsgiveransvaret for rådmannen

Hva er rådmannens ansvar?

- Øverste leder for den kommunale eller fylkeskommunale administrasjonen
- Plikter å sørge for at sakene er forsvarlig utredet
- Har møte- og talerett i alle kommunale eller fylkeskommunale folkevalgte organer, med unntak av kontrollutvalget
- Har ansvaret for at vedtak i folkevalgte organer blir fulgt opp

Delegering til rådmannen

- Delegering betyr overføring av myndighet
- Det er verken hensiktsmessig eller effektivt at de folkevalgte organene skal fatte alle beslutninger selv.
- Folkevalgte avklarer de prinsipielle spørsmålene.
- Rådmannen behandler enkeltsakene på grunnlag av dette

- Delegeringsreglementet skal behandles innen utgangen av det første hele året i perioden.

Forholdet politikk – administrasjon

Roller og rolleforståelse

Ethvert folkevalgt lederskap er avhengig av et godt samspill med sin egen administrasjon. Og skal forholdet mellom de folkevalgte og administrasjonen bli godt, kreves det respekt og aksept for de ulike rollene. Tillit er helt sentralt i dette samspillet.

«Samspillet mellom folkevalgte organer og administrasjonen forutsetter en kontinuerlig og god rolleavklaring og respekt for hverandres roller.»

Tiltak for god samhandling

- Styringsdialog
- Formelle arenaer for utveksling av informasjon
- Tydelige vedtak i de folkevalgte organene
- Gode nok rutiner for rapportering
- Møteplasser for samtaler mellom de folkevalgte og administrasjonen
- Formalisert informasjon fra administrasjonen, skriftlige rapporter
- Samme informasjon til alle folkevalgte til samme tid

«Det gjelder å spille
hverandre gode!»

Folkevalgtes arbeidsgiverrolle

- Folkevalgtes arbeidsgiverrolle
- Om arbeidsgiverpolitikk og hvorfor det er viktig
- Verktøy for folkevalgtes i arbeidsgiverrollen
- Arbeidsgiveransvaret overfor rådmann

Din rolle som arbeidsgiver

- Kommunestyret / fylkesting er øverste ansvarlige arbeidsgiver - som kollegialt organ
- Utøvelse av arbeidsgiverrollen påvirker kommunens /fylkeskommunens attraktivitet som arbeidsplass og omdømme som leverandør av tjenester
- Folkevalgte og administrasjon = én part i samarbeidet med ansattes organisasjoner

Hvorfor er arbeidsgiverrollen så viktig?

- Arbeidsgiverpolitikken avgjørende for å løse to hovedutfordringer framover;
  - Evne til å rekruttere, utvikle og beholde medarbeidere for å løse oppgavene
  - Evne til utvikling og nyskaping

Dine verktøy i rollen som arbeidsgiver

- Lokal arbeidsgiverpolitikk
  - *verdier, holdninger og handlinger som en arbeidsgiver står for og praktiserer*
- Lokale arbeidsgiverstrategier
  - *plan som skal bidra til å konkretisere og realisere arbeidsgiverpolitikken gjennom en beskrivelse av nåsituasjonen, prioriterte mål og tiltak*
- Delegeringsreglement

TIL DISKUSJON OG REFLEKSJON

- Mange folkevalgte synes at saksdokumentene blir lange og krevende å komme gjennom. Diskuter med rådmannen ● hvordan dere vil ha saksframleggene. Et regjeringsnotat er aldri på mer enn to sider, ● uavhengig av hvor komplisert saken er ...
- Hvordan kan dere og rådmannen legge til rette for definering av rollene? ●
- Hvordan kan dere og rådmannen være tydelige på avklaringer rundt forventningene til rollene og samspillet?
- Hvordan kan du skaffe deg oversikt over mål og resultater for de ulike delene av den kommunale forvaltningen?
- Hvilke møtearenaer, hvilken form for dialog og hvilket tidspunkt for dialog vil være nyttig for dere?
- Hvilke verdier skal prege samspillet mellom folkevalgte, administrative ledere, ansatte og tillitsvalgte?
- Hvilke verdier skal kjennetegne oss som organisasjon og som arbeidsgiver?
- Hvordan blir de folkevalgtes arbeidsgiveransvar synliggjort og forankret?
- Med hvem og hvordan bør utviklingssamtalen med rådmannen gjennomføres?